

บทความวิจัย (Research Article)

การศึกษาการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายออนไลน์
เรื่อง พิทักษ์รักริมฝั่งโขงA Study of Tourism Patterns Appearing in the Online Novel
Protecting Love along the Mekong Riverรัตนา สังข์โชติ^{1*} นฤดี หอมลา¹ อาทิตย์ ทาช้าย¹ พรชนก ปัดชา¹และ สุภานัน แก้วบุญน้อย¹Rattana Sungchot^{1*}, Naruedee Homla¹, Artit Tasai¹, Pornchanok Padcha¹and Suphanan Kaewbunnoi¹

บทคัดย่อ

การศึกษาการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายออนไลน์เรื่อง พิทักษ์รักริมฝั่งโขง ของปากกานางไม้ (นามปากกา) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายออนไลน์เรื่อง พิทักษ์รักริมฝั่งโขง จำนวน 83 ตอน ผลการศึกษาพบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านไม่ใช่วัตถุที่เป็นนามธรรมไม่สามารถจับต้องได้ พบมากที่สุด คือ วัฒนธรรมที่เป็นความเชื่อของท้องถิ่นต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง ส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวที่พบรองลงมา คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านไม่ใช่วัตถุในเรื่องประเพณี และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านไม่ใช่วัตถุในเรื่องวิถีชีวิตชุมชน พบจำนวนเท่ากัน และรูปแบบการท่องเที่ยวที่พบน้อยสุด คือ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เช่น แขวงบอลิคำไซ และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว นวนิยาย รูปแบบการท่องเที่ยว พิทักษ์รักริมฝั่งโขง นวนิยายออนไลน์

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Department of Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Sawan Rajabhat University.

*Corresponding author; email: rattana.s@nsru.ac.th

(Received: 27 November 2024; Revised: 11 February 2025; Accepted: 15 June 2025)

Abstract

This study examines the tourism patterns depicted in the online novel Phithak Rak Rim Fang Kong (Protecting Love along the Mekong River) by Pakka Nangmai. The objective is to categorize the different forms of tourism featured in the novel's 83 episodes. The findings reveal that the most prominent form of tourism in the novel is cultural tourism related to intangible cultural elements, particularly local beliefs in sacred objects and amulets. The second most common forms of tourism are cultural tourism based on traditions and cultural tourism based on local lifestyles, both appearing with equal frequency. The least common forms of tourism depicted in the novel are nature-based tourism, such as travel to Bolikhamsai Province, and historical tourism.

Keywords: tourism, novels, travel styles, Phithak Rak Rim Fang Khong, online novels

บทนำ

นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่มุ่งเน้นให้ความบันเทิง โดยเนื้อหาที่นำมาเขียนมักมาจากการนำจินตนาการ หรือประสบการณ์ของผู้เขียนมาประยุกต์ใช้ เพื่อทำให้นิยายมีความสมจริงมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้เขียนได้แทรกสภาพสังคม โบราณสถาน ธรรมชาติ อาหารการกินของแต่ละถิ่น รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวไว้ในนวนิยาย ทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม ศาสนา วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ รวมทั้งการดำรงชีวิตของผู้คนในสมัยนั้น ดังที่ สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร (2548, น. 281) ได้กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นกระจกเงาส่องสะท้อนสังคม แต่ในขณะเดียวกันอาจจะเป็นภาพวาดสังคมในอนาคตที่คอยชี้แนะทางออกและเสนอแนวคิดอุดมคติ

ยุคสมัยของวรรณกรรมไทยเริ่มตั้งแต่ช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2475) อันเนื่องมาจากการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ก่อให้เกิดวรรณกรรมแบบสมัยใหม่ที่มีเอกลักษณ์ และแพร่หลายอย่างกว้างขวางในสังคมไทย (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2542, น. 1) วรรณกรรมในยุคนี้ก็ยังอยู่ภายใต้สื่อแบบเก่าที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ การเติบโตของวรรณกรรมสมัยนี้เกี่ยวเนื่องกับการขยายตัวและความมั่นคงของหนังสือพิมพ์และกิจการการพิมพ์เป็นหลัก ทำให้เนื้อหาของวรรณกรรมมีรูปแบบที่จำกัด (อนัญญา วารีสอาด, 2565, น. 89)

เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ทำให้รูปแบบของรูปเล่มมีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เดิมทีเนื้อหานวนิยายมีการนำเสนอในแบบรูปเล่มขายเฉพาะกลุ่ม เนื่องจากมีประชาชนเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์น้อย หนังสือไม่ได้แพร่กระจายในวงกว้างมากนัก อาจพบได้ในกลุ่มขุนนางที่ผู้กำลังซื้อจากรูปแบบการตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์จึงได้พัฒนามาผลิตในรูปแบบการตีพิมพ์เป็นหนังสือ ด้วยการตั้งโรงพิมพ์ ด้วยการนำเทคนิควิทยาการพิมพ์เข้ามาใช้เป็นการเพิ่มอัตราการผลิตหนังสือภายในประเทศให้ได้เป็นจำนวนมากและรวดเร็วยิ่งขึ้น ส่งผลให้หนังสือเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายขึ้นด้วยเหตุนี้ จึงเริ่มมีกลุ่มนักอ่านเกิดขึ้นในเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพฯ และในจังหวัดใกล้เคียง เรียกได้ว่าได้เกิด “ตลาดหนังสือ” ขึ้นบ้างแล้ว และเริ่มจัดตั้งสำนักพิมพ์ เพื่อผลิตจำหน่ายเป็นหนังสือ (วิภา กองกะนันท์, 2561, น. 296)

ต่อมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง โดยมีการนำเสนอหนังสือพัฒนามาเป็นรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงสื่อได้ง่าย เนื่องจากสังคมในปัจจุบัน ผู้คนนิยมใช้โซเชียลมีเดียจำนวนมาก การอ่านนวนิยายออนไลน์จึงมีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น โดยนวนิยายเรื่องใดที่มีกระแสตอบรับที่ดี มักถูกหยิบยกไปทำเป็นละคร ซีรีส์ ภาพยนตร์ เป็นต้น และผู้เขียนจะใช้สถานที่ท่องเที่ยวมาเป็นฉากประกอบในการนำเสนอเรื่องให้มีความน่าสนใจ ส่งผลให้ผู้อ่านได้เห็นถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม ศาสนา วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของผู้คน รวมทั้งการดำรงชีวิตของผู้คนในสมัยนั้น

จากการนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการเสนอจากนวนิยาย ส่งผลให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรม โดยผู้วิจัยหลายท่านได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยว เช่น จากละครเรื่องบุพเพสันนิวาส สร้างมาจากนวนิยายเรื่องบุพเพสันนิวาส ของรอมแพง (นามปากกา) ทำให้กระแสการท่องเที่ยวเติบโตเป็นอย่างมาก จากการศึกษางานวิจัยของ วินัสรินทร์ ศิริผล (2562) ที่ได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านละคร : กรณีศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง “บุพเพสันนิวาส” พบว่า ทักษะคติ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจากละครเรื่องบุพเพสันนิวาส ส่งผลให้การท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเติบโตอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ อมรรัตน์ เปี่ยมดนตรี และ ศุภกรณ ดิษฐพันธ์ (2558) ที่ได้ศึกษาการใช้วรรณกรรมขุนช้างขุนแผนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ละครเรื่องขุนช้างขุนแผนที่สร้างจากนวนิยายเรื่องเสภาขุนช้างขุนแผน แต่งโดยพระสุนทรโวหาร (ภู่) หรือสุนทรภู่ สามารถช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมขุนช้างขุนแผน และในขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องผลกระทบการท่องเที่ยวจากวัฒนธรรมกระแสนิยมของของละคร ของอรไท ครุฑเวช,

ณัฐิกา ทานนท์, ศุภรัตน์ หาญสมบัติ, กุลทิราณี บุญชัย และ วรพจน์ ตรีสุข (2564, น. 274) พบว่า “ละครเรื่องกลืนกาสะลอง ทำให้เกิดกระแสนิยม ส่งผลให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านบวก ทำให้คนในชุมชน มีรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏ” และนวนิยายในโลกออนไลน์ เริ่มได้รับความนิยมในหมู่ผู้อ่าน และมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

นวนิยายเรื่องพิทักษ์รักริมฝั่งโขง ของปากกานางไม้ (นามปากกา) เป็นนวนิยายที่มีผู้คนให้ความสนใจ และเป็นหนังสือที่ได้รับคำแนะนำจากห้องสมุดประชาชน อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ที่เชิญชวนให้ผู้คนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านออนไลน์ โดยจัดให้นวนิยายเรื่องพิทักษ์รักริมฝั่งโขง ของปากกานางไม้ (นามปากกา) เป็นหนังสือที่น่าอ่าน บนเว็บไซต์ <http://cmi.nfe.go.th/lib/Lib> (ข้อมูล ณ วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2565) เนื่องจากเป็นนวนิยายที่ได้รับความนิยมในเว็บไซต์อ่านนวนิยายด้วย มีผู้เข้าชมประมาณ 6.4 ล้านคน (ข้อมูล ณ วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2567) และได้รับรางวัล “นวนิยายสุดปัง ประจำปี 2022” จาก #TUN Award2022 จัดโดยบริษัท อู๋คิ ยู จำกัด เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2566 ซึ่งนวนิยายเรื่อง พิตักษ์รักริมฝั่งโขง เป็นนวนิยายแนวรักโรแมนติกที่ปรากฏสถานที่ท่องเที่ยวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักของตัวเอกที่ประกอบอาชีพครูกับทหารเรือที่มีเหตุทำให้ต้องแต่งงานกันโดยที่ไม่ได้รัก จนเกิดเป็นสายใยของความผูกพันและพัฒนาเป็นความรัก และในเรื่องได้เล่าเรื่องราวความรัก เหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความผูกพัน ความสัมพันธ์จึงมีการพัฒนามากยิ่งขึ้นและเปลี่ยนเป็นความรัก โดยมีการบรรยายถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ หรือสถานที่ต่าง ๆ ในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งล้วนเป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่างถิ่นให้เดินทางมาสู่ภาคอีสานทั้งสิ้น (ศรัณยา วรากุลวิทย์, 2551, น. 246)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายออนไลน์เรื่อง พิตักษ์รักริมฝั่งโขง เพื่อศึกษาการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้ง วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ หรือสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการสอดแทรกประวัติศาสตร์วิถีชีวิตของผู้คนในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ข้อมูลที่นำมาศึกษาสามารถช่วยประชาสัมพันธ์ และมีส่วนช่วยเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายออนไลน์เรื่อง พิตักษ์รักริมฝั่งโขง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายออนไลน์เรื่อง พิทักษ์รักgrimฝังโขง ของนามปากกา นางไม้ โดยสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของ ภิญโญ เวชโช (2561, น. 103, อ้างถึงใน กิ่งแก้ว อรรถาการ, 2520, น. 93-94) ซึ่งแบ่งประเภทของความเชื่อ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542, น. 86-92, อ้างถึงใน ธงชัย ภูวนาถวิจิตร, 2553) และอาภาวดี ทับสิริรักษ์ (2555) ผู้วิจัยสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์การศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น

1.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านวัตถุ หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม สามารถจับต้องได้ เช่น เครื่องใช้ต่าง ๆ

1.1.1 ด้านการแต่งกาย หมายถึง การแต่งกายที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น เช่น เครื่องแต่งกายตามประเพณี และการรำพื้นบ้าน

1.1.2 ด้านอาหาร หมายถึง การรับประทานอาหารที่ปรากฏในสังคมท้องถิ่นของผู้คนในแถบภาคอีสาน ซึ่งอาหารพื้นเมืองแต่ละท้องถิ่นจะเป็นเอกลักษณ์

1.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถจับต้องได้

1.2.1 ความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน ให้ประพฤติปฏิบัติ เช่น ความเชื่อของท้องถิ่นต่าง ๆ ประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมของแต่ละพื้นที่การยึดถือในเรื่องบุญ กรรม โดยเชื่อว่าบุญเป็นเรื่องการทำความดี และกรรมคือการกระทำที่จะติดตัวเราไปเมื่อเราทำสิ่งไม่ดี

1.2.1.1 ความเชื่อในเรื่องศาสนา หมายถึง การยึดถือในเรื่องบุญ กรรม โดยเชื่อว่าบุญเป็นเรื่องการทำความดี และกรรมคือการกระทำที่จะติดตัวเราไปเมื่อเราทำสิ่งไม่ดี

1.2.1.2 ความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง หมายถึง วัตถุที่ผู้คนเชื่อว่ามีคุณศักดิ์สิทธิ์ และสามารถบันดาลให้สมความปรารถนาในเรื่องที่ต้องการ

1.2.1.3 ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หมายถึง ความศรัทธาสิ่งที่ยิ่งสัมพันธ์สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ผู้คนให้ความเคารพบูชา และกราบไหว้

1.2.2 การแสดง หมายถึง ศิลปะการแสดงประเภทหนึ่ง มาจัดเสนอในรูปแบบการแสดง ณ สถานที่ใดที่หนึ่ง

1.2.3 ประเพณี หมายถึง ขนบธรรมเนียมที่เป็นแบบแผนปฏิบัติ ซึ่งผู้คนในสังคมปฏิบัติสืบต่อกันมา

1.2.4 วิถีชีวิตชุมชน หมายถึง การดำรงชีวิต และความเป็นอยู่ของคนในสังคมแต่ละท้องถิ่น

2. การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น อนุสาวรีย์ เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพมาเป็นขั้นตอนในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวจากนวนิยายออนไลน์เรื่องพิทักษ์กริมฝั่งโขงของปากกานางไม้ (นามปากกา)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร บทความ งานวิจัย จากแหล่งข้อมูลข่าวสาร เช่น ห้องสมุดสำนักวิทยบริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ หรือเว็บไซต์ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับวิจัย คือ Thailis (Thai library integrated system)

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากนวนิยายออนไลน์เรื่องพิทักษ์กริมฝั่งโขงของปากกานางไม้ (นามปากกา)

ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา นำไปสู่การศึกษาการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายออนไลน์เรื่องพิทักษ์กริมฝั่งโขงของปากกานางไม้ (นามปากกา)

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการวิจัยที่ได้แบบพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาการจัดรูปแบบสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายออนไลน์เรื่อง พิกษ์กริมฝั่งโขง นามปากกานางไม้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายทั้งวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ หรือสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการสอดแทรกประวัติศาสตร์

วิถีชีวิตของผู้คนในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสามารถสรุปผลการวิจัยตามกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์การศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวที่ปรากฏในนวนิยายเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น

1.1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านวัตถุ หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม สามารถจับต้องได้

1.1.1 ด้านการแต่งกาย หมายถึง การแต่งกายที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น พบทั้งหมด 4 ชุด ตัวอย่างเช่น ชุดภูไทหรือชุดภูไทสกลนคร จากข้อความที่ผู้กองสายชล เข้าร่วมเป็นเจ้าภาพงานพิธีแห่ผ้าป่าแทนหัวหน้าคณะนักรบ ที่กล่าวว่า

งานพิธีแห่และถวายผ้าป่ารอบองค์พระธาตุเชิงชุมจะจัดขึ้นในวันสุดท้ายของงานนมัสการองค์พระธาตุเชิงชุมและหลวงพ่อบุญรอดแสน ซึ่งเป็นงานใหญ่ประจำปี จัดติดต่อกันถึงเจ็ดวัน ส่วนวันนี้เป็นวันเปิดงานวันแรกจึงมีผู้คนมาร่วมงานกันอย่างมากมายโดยผู้ที่มาร่วมงานส่วนมากจะแต่งกายด้วยชุดภูไทสีดำขลิบแดง ทั้งชายและหญิง แต่เพราะผู้กองสายชลมาในนามของข้าราชการทหารเรือจากสถานีเรือรัตนวาปีเข่า จึงต้องแต่งเครื่องแบบทหารเพื่อให้เกียรติสถานที่และงานพิธีโดยสวมชุดเครื่องแบบปกติขาวของทหารเรือซึ่งดูสง่างามจนโดดเด่นเป็นเหตุให้เขาถูกสาว ๆ จ้องมอง และยังไต่ถามที่หล่อเหลา ร่างสูงกายกำยำเขาก็แทบจะเป็นจุดเด่นของงาน แต่ไม่ว่าจะถูกสาว ๆ มองมากแค่ไหนเขาก็ไม่ได้สนใจเลย ต่างจากเมื่อก่อนที่เพียงแค่มองสาว ๆ มองเขาก็พร้อมที่จะสานความสัมพันธ์กับพวกเธอแล้ว เมื่อท่านผู้ว่าราชการจังหวัดขึ้นกล่าวเปิดงาน เทศกาลงานบุญก็เริ่มขึ้น มีสาว ๆ แต่งชุดภูไทสวมเล็บฟ่อนประดับพู่ออกมาร่ายรำถวายนับพันคนจนเต็มลานองค์พระธาตุเชิงชุม เสียงปี่ภูไทดังคลอกับเสียงพิณ อันเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีประจำถิ่นยิ่งทำให้ผู้กอง สายชลอดนึกถึงเจ้าเอ๋ยไม่ได้ตอนที่เขาช่วยเธอหาข้อมูลมาทำงานส่งอาจารย์ เขายกกล้องขึ้นเก็บภาพบรรยากาศภายในงานเอาไว้ ทำเหมือนว่าจะเก็บภาพไปทำงานวิจัยเหมือนตอนที่เขาเคยช่วยเจ้าเอ๋ยหาข้อมูล และภาพเหล่านี้เขาก็จะส่งไปให้เธอได้ดูเช่นกัน

(เรื่องพิทักษ์รัชรมิฝั่งโขง ตอนที่ 78 ตราบาปในหัวใจ (ตอนพิเศษ 9))

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ชุดภูไทหรือชุดภูไทสกลนคร จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านวัตถุในเรื่องการแต่งกาย เนื่องจากการแต่งกายด้วยชุดภูไทเป็นเอกลักษณ์ของชาว

สกลนคร โดยมักจะสวมชุดภูไทในเทศกาลหรือประเพณีที่สำคัญ โดยใช้ผ้าภูไทซึ่งเป็นผ้าพื้นเมือง ดั้งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน (2567) กล่าวว่า ชุดภูไทหรือชุดภูไท สกลนครเป็นการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของคนสกลนครที่มีเชื้อสายภูไท แต่งเพื่อร่วมรำในพิธี บวงสรวง

1.1.2 ด้านอาหาร หมายถึง อาหารที่ปรากฏในสังคมท้องถิ่นของผู้คน ซึ่งอาหาร พื้นเมืองแต่ละท้องถิ่นจะเป็นเป็นเอกลักษณ์ พบทั้งหมด 2 สำหรับ ตัวอย่างเช่น น้ำพริกกบหรือ ป่นกบ จากข้อความที่หัวหน้าคเชนทร์ที่กำลังชวนปานมณฑาทานข้าวด้วยกันที่แพหน่วย นรข. ที่กล่าวว่า

นอกจากต้มแซ่บปลาคังก็ยังมีผัดฉ่าปลาเนื้ออ่อนที่กว่าจะปรุงเสร็จก็เล่นเอาจาม กันไปทั้งแพแล้วก็ปิดท้ายด้วยน้ำพริกกบหรือที่คนอีสานจะเรียกว่า ป่นกบ เป็นเมนูปิดท้าย ด้วย เมื่อข้าวเหนียวร้อน ๆ ที่เพิ่งนึ่งสุกส่งกลิ่นหอมอบอวลทุกคนก็เข้ามานั่งประจำที่ชุดมานั่งตัวยาว แต่ด้วยจำนวนคนที่มากจึงแบ่งกันนั่งเป็นสามโต๊ะ ปานมณฑานั่งมองกระติบ ข้าวเหนียวตรงหน้าตนอย่างภูมิใจ ข้าวสุกกำลังพอดี แหม ก็ไม่เห็นจะยากเลยแค่นี้ข้าวเหนียว

(เรื่องพิทักษ์กรัชมังโขง ตอนที่ 4 ยินดีต้อนรับกลับบ้าน)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า น้ำพริกกบหรือป่นกบ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านวัตถุในเรื่องอาหาร เนื่องจากในฉากพูดถึงเมนูพื้นบ้านของผู้คนในแถบภาคอีสาน อย่างเช่น ป่นกบ คือ “อาหารพื้นบ้านของคนภาคอีสาน เป็นการนำกบไปทำเป็นน้ำพริก” (Thongchotcook, 2023)

1.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถจับต้องได้

1.2.1 ความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน ให้ประพฤติ ปฏิบัติดี

1.2.1.1 ความเชื่อในเรื่องศาสนา หมายถึง ความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนาและสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คน พบทั้งหมด 11 สถานที่ ตัวอย่างเช่น พระธาตุบังพวน จากข้อความที่ปานมณฑาเอ่ยถามหัวหน้าคเชนทร์ ที่กล่าวว่า

“แล้วสร้างมาก็ปีแล้วคุณ”

“สร้างขึ้นมาจากที่มีการสร้างพระธาตุพนม แล้วไม่นานตอนนั้นมีการสร้างพระธาตุขึ้นมาสองคือพระธาตุหล้าหนองตรงนี้ พระธาตุบังพวน พระธาตุโพนจิกเวียงจัว

แล้วก็พระธาตุหอผ้าหอแพเมืองหาดทรายฟองซึ่งพระธาตุองค์สุดท้ายนี้อยู่ที่ประเทศลาว พระธาตุพนมสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.8 พระธาตุทั้งสี่ก็สร้างขึ้นมาราว ๆ พ.ศ.19”

(เรื่องพิทักษ์รัชมิ้งโขง ตอนที่ 6 ตำนานพญารูมิโขง)

จากบทสนทนาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พระธาตุบังพวน สะท้อนความเชื่อในด้านศาสนา เนื่องจากเป็นเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุส่วนหัวหน่าวของพระพุทธเจ้า จำนวน 29 องค์ ซึ่งนำมาจากอินเดีย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554, น. 27) จึงจัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านที่ไม่ใช่วัตถุ เกี่ยวกับความเชื่อในด้านศาสนา

1.2.1.2 ความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง หมายถึง วัตถุที่ผู้คนเชื่อว่ามีพลังศักดิ์สิทธิ์ และสามารถบันดาลให้สมความปรารถนาในเรื่องที่ต้องการ พบทั้งหมด 6 ชนิด ตัวอย่างเช่น กำไลนาคเกี้ยว จากข้อความที่อรสา(ป้า) เยี่ยมถามปามณฑาเกี่ยวกับกำไลนาคเกี้ยวที่กล่าวไว้ว่า

“ปามมีกำไลนาคเกี้ยวด้วยหรอลูก” ปามณฑามองกำไลข้อมือตัวเองตามนี้ถ้าเธอบอกว่าคุณแม่เจ๊ให้มาป้าของเธอต้องไม่สบายใจแน่ ๆ เลย

“ตอนกลับบ้านแม่ให้ปามาเคแม่บอกว่าให้ใส่เอาไว้ป้องกันอันตราย”

“แล้วปามรู้ความหมายของนาคเกี้ยวจริง ๆ รีไปเล่าละลูก” หิม มั่นมีความหมายมากกว่านี้อีกหรอ

“นาคเกี้ยว” หรือบางคนเขาจะเรียกว่านาคเกี้ยวเกี้ยวรัก เป็นพญานาคสองตัวพันตัวเกี่ยวกันจนเป็นเกลียว ผู้คนนิยมนำมาบูชาด้านความรัก เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ คำขายร่ำรวย มีโชคลาภ ถ้าพกติดตัวก็จะมีเสน่ห์เมตตามหานิยม ถ้าเก็บเอาไว้ในบ้าน บ้านนั้นก็จะร่มเย็นเป็นสุข ส่วนในด้านความรัก เชื่อกันว่าจะช่วยทำให้คนรักกัน ถ้าเอาไปมอบเป็นของขวัญให้กับคนรัก ก็จะทำให้คู่รักคู่นั้นรักกันยืนยาว ไม่พลัดพรากจากกันไปไหน ถ้าจากกันไกลก็จะคิดถึงแต่กันและกัน ถ้าทะเลาะกันอยู่ก็จะกลับมาคืนดีกัน

“เอ... พุดตานคิดอะไรของเขากันถึงได้เอากำไลนาคเกี้ยวมาให้ลูกสาวใส่ อยากมีลูกเขยนักหรอ” ห๊ะ! นี่ยัยคุณแม่เจ๊ให้เอากำไลอะไรมาให้เธอใส่กันละเนี่ย ฟังสรรพคุณแต่ละอย่างสิ ทำไมรักบ้าง คิดถึงบ้าง คินตักันบ้าง เฮ้ย ! กำไลนี้ ควรเป็นของพี่ตินีกับพี่ชลี่ ไม่ใช่ของเธอซักหน่อย!!!

(เรื่องพิทักษ์รัชมิ้งโขง ตอนที่ 11 นาคเกี้ยว)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กำไลนาเกี้ยว จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านที่ไม่ใช่วัตถุ เกี่ยวกับความเชื่อในด้านเครื่องรางของขลัง เนื่องจากเป็นเครื่องประดับรูป พญานาคสองตัวเกี่ยวกันเป็นวงกลม มีความเชื่อว่าช่วยคุ้มครองจากสิ่งชั่วร้าย เสริมโชคด้าน ความรัก (นาเกี้ยว มหาโชคโภคทรัพย์ โชคลาภ ความรัก สูดยอดเครื่องราง, 2564)

1.2.1.3 ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หมายถึง ความศรัทธาสิ่งที่ยิ่งสัมพันธ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิปาฏิหาริย์ ผู้คนจึงให้ความเคารพบูชาและกราบไหว้ พบทั้งหมด 16 สิ่ง ตัวอย่างเช่น วัดลำดวน จากข้อความที่หัวหน้ากเชนทร์พานมณฑาแะทานข้าวที่ร้านอาหารริม แม่น้ำโขง ที่กล่าวว่า

“คุณ ๆ ไ้ลานตรงนี้เขาเรียกว่าอะไรหรอ กว้างมาก ๆ เลย เมื่อเข้าฉันเห็นคนมา ออกกำลังกายตั้งเยอะ” เธอชี้มาทางลานวัฒนธรรมที่ออกมาดูวิวเมื่อก่อนหน้านี้ตรงหน้า สถานีเรือ

“เขาเรียกลานวัฒนธรรมนะ ที่อยู่ตรงนี้จะอยู่ใกล้กับพระธาตุลำหนอง แล้วก็ มี ลานวัฒนธรรมอีกที่อยู่หน้าวัดลำดวน เตี่ยผมจะพาไปตามรอยพญานาค”

(เรื่องพิทักษ์ศรีมิ่งโขง ตอนที่ 6 ตำนานพญารูมิโขง)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วัดลำดวน จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านที่ไม่ใช่วัตถุเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิปาฏิหาริย์ของแก้วสารพัดนึกที่มีเจดีย์แก้ว สารพัดนึกอยู่ในวัดลำดวน โดยเชื่อว่า การอธิษฐานกับแก้วสารพัดนึกแล้วจะสำเร็จสมหวังดังใจนึก (พรประภา, 2563; ไทยรัฐออนไลน์, 2560)

1.2.2 การแสดง หมายถึง ศิลปะการแสดงประเภทหนึ่ง มาจัดการแสดง ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง พบทั้งหมด 6 ประเภท ตัวอย่างเช่น หมอลำ จากข้อความที่ผู้กองสายชลกำลังอธิบาย ถึงการแสดงต่าง ๆ ให้กับเจ้าเอยได้ฟัง ที่กล่าวว่า

“แล้วหมอลำซึ่งละคะ” เจ้าเอยถามอีกด้วยความอยากรู้อยากเห็น เธอก็เคยได้ยิน มาบ้างแต่ก็อยากจะเห็นของจริงมากกว่า

“หมอลำซึ่งก็จะเป็นการร้องหมอลำในจังหวะสนุก ๆ ประกอบด้วยหมอลำฝ่าย ชาย หมอลำฝ่ายหญิง หางเครื่องแต่งตัววับ ๆ แวม ๆ และที่เป็นเอกลักษณ์ก็คือ หมอแคน ซึ่งเขาจะเป่าแคนตลอดการร้อง เพลงลำ จุดเด่นอยู่ที่การส่ายเอว หมอแคนคนไหนส่าย เอวพลิ้วเด่นหน้าเด่นหลังดีก็จะได้ความชื่นชมจากคนดูมาก เนื้อหาของการร้องเพลงก็จะ เป็นการเกี่ยวกัน ร้องเพลงแก้กันของหมอลำฝ่ายชายและหญิง ระหว่างที่ร้องเพลงลำก็จะ

มีการสอย การสอยก็คล้าย ๆ สเตตัสผูกเสี่ยวนั่นแหละ นอกจากจะมีการสอยแล้ว ตลอดเวลาที่ทำกรแสดงก็จะมีการพูดเกี้ยว พูดแซวกันไปในเชิงตืดเรทน้อย ๆ เป็นสไตล์ เฉพาะของหมอลำ...”

(เรื่องพิทักษ์กรัษริณผ้งโขง ตอนที่ 74 งานประจำปีคนประจําใจ (ตอนพิเศษ 5))

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่า หมอลำ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านไม่ใช่วัตถุ ในเรื่องการแสดงศิลปะการแสดงของท้องถิ่น เนื่องจากเป็น “การแสดงร้องประกอบ จังหวะอย่างหนึ่งของผู้คนในแถบภาคอีสาน โดยมีการร้องโต้ตอบกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ประกอบการรำ” (ศิลปวัฒนธรรมอีสาน, ม.ป.ป.)

1.2.3 ประเพณี หมายถึง ขนบธรรมเนียมที่เป็นแบบแผนปฏิบัติ ซึ่งผู้คนในสังคมปฏิบัติ สืบต่อกันมา พบทั้งหมด 6 ประเภท ตัวอย่างเช่น ประเพณีแห่เทียน จากข้อความกล่าวถึงประเพณี แห่เทียน ที่กล่าวว่า

ขบวนแห่เทียนทุกขบวนล้วนแต่งงดงามจนเป็นเอกลักษณ์ บ่งบอกถึง ความสามารถและความละเอียดอ่อนของผู้ที่แกะสลักเทียนเป็นรูปต่าง ๆ โดยเฉพาะ เรื่องราวทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคที่ผู้คนสองฝั่งโขงเชื่อและ เคารพพญานาคผู้เป็นใหญ่ นอกจากกรแห่เทียนพรรษาทั้งดงามแล้ว ทุก ๆ ขบวนแห่ก็ จะมีนางรำออกมารำหน้าขบวนด้วย ขบวนแห่เทียนของพี่น้องชาวฝั่งลาวที่มาร่วมสืบสาน ประเพณีและเชื่อมไมตรีความเป็นพี่น้องที่มีต่อกันมาช้านานด้วย แต่ขบวนที่เป็นไฮไลท์ ของงานก็คงจะเป็นขบวนแห่เทียนของอำเภอรัตนวาปีซึ่งได้ขึ้นชื่อว่าเป็นขบวนแห่เทียน ที่มีนางรำที่รำได้สวยงามมากที่สุด ทั้งท่วงท่าการรำรำ การแปรแถวของเหล่านางรำ ขณะที่เดินพ็อนรำอยู่กลางถนน ยังมีครูผู้ฝึกสอนเป็นถึงนางรำชื่อดังอย่างครูระริน นางรำ ของขบวนนี้ยิ่งเป็นที่น่าสนใจ และนอกจากนี้ยังมีนางรำที่รำได้อย่างสวยงามสุด ๆ แล้ววงดนตรีที่บรรเลงเพลงพื้นบ้านให้นางรำได้รำรำ ในปีนี้ก็บรรเลงเพราะมากกว่าปี ก่อน การเรียบเรียงทำนองเพลงคิดขึ้นมาใหม่ผสมผสานระหว่างดนตรีเพลงพื้นบ้านและ ดนตรีสากล และคุณครูที่ควบคุมวงดนตรีที่อยู่ข้างสวยงามจนยากจะละลายตาจากเธอได้ ช่วงจังหวะเพลงที่เธอใช้ไวโอลินบรรเลงเพลงออกมาเป็นเพลงพื้นบ้านอีสาน บอกได้คำ เดียวเลยว่าเสียงเพลงของเธอนั้นเป็นดังมนต์สะกดให้ทุกคนที่อยู่ในงานต่างก็หันมามอง อย่างชื่นชม ยังมีประกาศว่าคุณครูที่เล่นไวโอลินกับเด็ก ๆ นักดนตรีบรรเลงคือปานมณฑา นักดนตรีจากเวทีแข่งขัน ชื่อตั้งขบวนแห่ของทางอำเภอรัตนวาปีก็ยิ่งเป็นที่สนใจมากขึ้น

(เรื่องพิทักษ์รักษาริมฝั่งโขง ตอนที่ 46 งานแห่เทียน)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประเพณีแห่เทียน จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านไม่ใช่วัตถุในเรื่องประเพณี เป็นการแสดงถึงความผูกพันของชุมชนท้องถิ่น เริ่มจากการที่ชาวบ้านร่วมบริจาคเทียนเอามาหลอม หล่อเป็นเทียนเล่มใหญ่เล่มเดียวกัน แสดงออกให้เห็นถึงความสามัคคีกลมเกลียว การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่มีฝีมือทางช่าง มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องการทำลวดลายไทย มาตกแต่งต้นเทียน เนื่องจากเป็น “การนำเทียนไปถวายพระที่วัดซึ่งจะมีการแข่งขันการทำต้นเทียนพรรษา เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีฝีมือในการทำต้นเทียน” (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดหนองคาย, 2567)

1.2.4 วิถีชีวิตชุมชน หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงการดำรงชีวิต และความเป็นอยู่ผู้คนในสังคมแต่ละท้องถิ่น พบทั้งหมด 5 ประเภท ตัวอย่างเช่น ตลาดเปงจาน จากข้อความที่ปานมณฑาถามหัวหน้าคเชนทร์ ที่กล่าวว่า

“คุณเคยเข้าไปฝั่งนูนมัย” หัวหน้าคเชนทร์มองตามมือที่เธอชี้ก่อนจะพยักหน้ารับ

“ออกบ่อยไป ยิ่งตอนนี้มีสะพานมิตรภาพไทยลาว การไปมาหาสู่กันก็ง่ายขึ้น บางทีผู้คนฝั่งนูนก็ขนข้าวของมาขายที่ตลาดฝั่งนี้ ตลาดเปงจานนะเคยได้ยินมัย”

“ถ้าฉันอยากเข้าไปฝั่งนูนบ้างละ”

“แม่คุณห้ามมิใช่ไร้ง” เขาจำได้ตอนที่เธอวิดีโอคอลกับแม่

(เรื่องพิทักษ์รักษาริมฝั่งโขง ตอนที่ 3 คุณครู VS ทหารเรือ)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ตลาดเปงจาน จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านไม่ใช่วัตถุในเรื่องวิถีชีวิตชุมชนแสดงถึงการดำรงชีวิต และความเป็นอยู่ผู้คนในสังคมแต่ละท้องถิ่น เนื่องจาก“เป็นตลาดแบบเพิงสังกะสีที่จำหน่ายสินค้าชุมชน เช่น พืชผักพื้นบ้าน สินค้าประมง สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น” (ระบบตลาดและเครื่องมือทางการตลาด, ม.ป.ป.)

2. การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ เป็นต้น พบทั้งหมด 5 แห่ง ตัวอย่างเช่น แขวงบอลิคำไซ จากข้อความที่หัวหน้าคเชนทร์ถามปานมณฑา ที่กล่าวว่า

“อยากไปเที่ยวว่านั่น” เขาว่า ก่อนจะชี้ให้เธอมองตามไปที่ฝั่งลาว

“ฝั่งตรงข้ามกับจังหวัดหนองคายก็จะเป็นเวียงจันทน์ แต่ฝั่งตรงข้ามที่คุณมองเห็น อยู่ตอนนี้เนี่ยเชื่อว่าแขวงบอลิคำไซ น้ำตกที่นั่นสวยมากเลยนะ ถ้าอยากไปคุณก็ทำเรื่อง ข้ามไปที่ฝั่งนั้นให้ถูกต้อง”

(เรื่องพิทักษ์รักศรีริมฝั่งโขง ตอนที่ 3 คุณครู VS ทหารเรือ)

จากบทข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แขวงบอลิคำไซ จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เป็นเป็นแขวงที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมมากมาย ซึ่งในเนื้อหากล่าวถึงน้ำตก เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวถือเป็นประตูสู่ลาวใต้ อุดมสมบูรณ์ไปด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ และมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงามอย่างเช่น น้ำตกตาดชาย มีต้นไม้ขนาดใหญ่จำนวนมาก มีบรรยากาศที่ร่มรื่น อันเนื่องมาจากโครงการแก่งหินน้ำลาวอยู่ ภายในบริเวณน้ำตกตาดชาย (LaosTai, 2567)

3. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ พบทั้งหมด 5 แห่ง ตัวอย่างเช่น ประตูชัย หรือ ปะตูไซ จากข้อความที่หัวหน้าเคเซนทร์ถ่ายภาพให้ปานมณฑาเมื่อทั้งสองคนไปถ่ายทริปฮั่นนิมูน ที่กล่าวว่า

หัวหน้าเคเซนทร์เตรียมกล้องรุ่นดีมาเพื่อถ่ายภาพสวย ๆ ให้ปานมณฑาโดยเฉพาะ เพราะเห็นว่าเธอชอบโพสต์ไลฟ์สไตล์การใช้ชีวิตแสนสุขของตัวเองลงในไอจีบ่อย ๆ แล้วก็มี ยอดติดตามเยอะมาก ถ้าเธอได้ภาพสวย ๆ ไปโพสต์ลงในไอจีคงจะพอกลายสีหน้าหงิก ๆ ของเธอได้

“นี่ ๆ ๆ ที่นี่คือประตูชัย ถ้ามาเวียงจันทน์ก็ต้องมาดูประตูชัยคะ” เจ้าบ้านรีบทำ หน้าที่ไกด์เมื่อจุดแรกของทริปฮั่นนิมูนคือที่นี่

(เรื่องพิทักษ์รักศรีริมฝั่งโขง ตอนที่ 27 สาวลาว-บ่าวไทย)

จากบทสนทนาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประตูชัย หรือปะตูไซ จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นอนุสรณ์สถานที่ตั้งอยู่ใจกลางนครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศลาว ถูกสร้างเพื่อเป็นการสดุดีวีรชนที่ล่วงลับ ผู้ร่วมรบเพื่อประกาศเอกราชจากประเทศ ฝรั่งเศส ปะตูไซนั้นตกแต่งด้วยศิลปะแบบล้านช้าง นำสัตว์ในตำนานตามความเชื่อของทางศาสนา พุทธ เช่น กิณรีและพญานาค เป็นต้น และเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มาตกแต่งบริเวณ โดยรอบมีลานจัดการแสดงน้ำพุประกอบดนตรีและสวนปะตูไซ เป็นสัญลักษณ์อีกอย่างของเมือง นครหลวงเวียงจันทน์ ด้านบนเป็นจุดชมวิวเมืองนครหลวงเวียงจันทน์ (Ampere, 2020)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว ผู้วิจัยพบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านไม่ใช่วัตถุที่เป็นนามธรรมไม่สามารถจับต้องได้มากที่สุด คือ วัฒนธรรมที่เป็นความเชื่อของท้องถิ่นต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พญานาค พญาครุฑ เสือ บุษบาพระยาแถน ซึ่งผู้คนในแถบภาคอีสานให้ความเคารพบูชาพญานาค เนื่องจากเชื่อกันว่าพญานาคเป็นผู้ปกป้องรักษาแม่น้ำโขง จึงมีการรำบวงสรวงพญานาค หรือรำบวงสรวงพญาพิสัยสัตนาคราชเป็นการรำเพื่อบูชาพญานาค เสริมความเป็นสิริมงคล ยังรวมถึงความเชื่อเรื่องบั้งไฟพญานาค ปรากฏขึ้นในลำน้ำโขงพื้นที่จังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬเท่านั้น มีลักษณะเป็นดวงไฟสีแดงอมชมพูพุ่งขึ้นจากลำน้ำโขง สว่างเรืองแสงสดใสปราศจากควัน เสียง กลิ่น และวูบหายไปในห้องฟ้า โดยเชื่อว่าพญานาคที่อาศัยใต้วังบาดาลในลำน้ำโขงปล่อยลูกไฟในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี เพื่อเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธองค์ เมื่อเสด็จกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ นอกจากนี้ยังพบสถานที่ที่มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องพญานาค เช่น พระธาตุหล้าหนองหรือพระธาตุกลางน้ำสระมูจลินท์ คำชะโนด บึงหนองหาร นอกจากนี้ผู้คนในแถบภาคอีสานยังมีความเชื่อเรื่องพญาครุฑ ซึ่งจะพบในกลุ่มเครื่องรางของขลัง เช่น สร้อยจี้พญาครุฑ ยังมีการสร้างอนุสาวรีย์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการระลึกถึงวีรชนผู้กล้า เช่น อนุสาวรีย์เสด็จเตี้ย ส่วนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านวัตถุ พบว่ามีการจัดการร่างกาย เช่น ชุตัญโท เป็นการสวมชุตัญโทสกลนคร หรือแม้แต่อาหารพื้นเมืองแต่ละท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ อย่างน้ำพริกกบหรือป่นกบ เป็นการนำกบไปทำเป็นน้ำพริก คนอีสานมักนิยมนำอาหารด้วยกันเป็นกลุ่มใหญ่ มีคนรู้จักบ้านใกล้เคียงมาทานด้วย แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีของคนในท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านไม่ใช่วัตถุ ยังผนวกรวมกับความเชื่อในเรื่องศาสนาอันเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในแถบภาคอีสาน ได้แก่ วัดลำดวน วัดปทุมวนาราม วัดโพธิ์ชัย และวัดพระธาตุเชิงชุม นอกจากจะพบสถานที่ดังกล่าวแล้วยังมีพระธาตุต่าง ๆ อีกด้วย เช่น พระธาตุหล้าหนองหรือพระธาตุกลางน้ำ พระธาตุพนม ธรรมหารวิหาร พระธาตุบังพวน พระธาตุโพนจิกเวียงจัว พระธาตุหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งสถานที่เหล่านั้นยังมีความเชื่อเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องรางของขลัง เป็นวัตถุที่ผู้คนในแถบภาคอีสานเชื่อว่ามีพลังศักดิ์สิทธิ์ และสามารถบันดาลให้สมความปรารถนาในเรื่องที่ต้องการ เช่น กำไลนาคเกี้ยว จี้เงินนาคเกี้ยว สร้อยจี้พญาครุฑ แก้วจันทร์กาล หินน้ำลายพญานาค หรือหินปฐวีธาตุ นอกจากนี้ผู้คนยังเชื่อว่าเครื่องรางของขลังจะช่วยปกป้องรักษาให้แคล้วคลาดจากภัยอันตราย สอดคล้องกับเทพพร มังธานี (2556) ศึกษาผ้ายันต์: รูปแบบ สัญลักษณ์ และคติความเชื่อใน

ภาคอีสาน พบว่า ความเชื่อที่ปรากฏในแถบภาคอีสานนั้นมักจะมาคู่กับความทรีธา ความเชื่อทางศาสนาเป็นตัวกำหนดขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่างในสังคม รวมทั้งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมด้วย ความเชื่อในเรื่องเครื่องรางของขลัง อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน วัตถุมงคลเครื่องรางของที่รู้จักกันมากในสังคมไทย เช่น พระเครื่อง ตะกรุด เหรียญ ผ้ายันต์ ผ้าประเจียด เสื้อยันต์ ไม้ครู มีดหมอ รักยม กุมารทอง นางกวัก ปลาตะเพียน ควายธนู เป็นต้น

รูปแบบการท่องเทียวที่พรองลงมา คือ การท่องเทียวเชิงวัฒนธรรม ด้านไม้ใช้วัตถุในเรื่องประเพณี และการท่องเทียวเชิงวัฒนธรรม ด้านไม้ใช้วัตถุในเรื่องวิถีชีวิตชุมชน พบจำนวนเท่ากัน ซึ่งประเพณี คือ ขนบธรรมเนียมที่เป็นแบบแผนปฏิบัติ ซึ่งผู้คนในสังคมปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น การรำน้าไฟ ประเพณีแห่เทียน บั้งไฟพญานาค รำวงสรวงพญาพิสัยสัตนาคราช งานไหลเรือไฟ และพิธีแห่ผ้าป่า ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตชุมชน เป็นการดำรงชีวิต และความเป็นอยู่ผู้คนในสังคมแต่ละท้องถิ่น เช่น ตลาดเปงจาน แม่น้ำโขง ลานวัฒนธรรม ตลาดท่าเสด็จ และตลาดผ้าไหม นอกจากนี้ ประเพณียังเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตชุมชนของผู้คนในแถบภาคอีสาน สอดคล้องกับ สรุจิตร ยนต์ตระกูล (2557) ศึกษารูปแบบการจัดงานบุญประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าวัฒนธรรมจะหมายถึงบรรดาขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ตกทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น พิธีแห่เทียนเข้าพรรษา พิธีบุญสงกรานต์ พิธีทำบุญเทศน์มหาชาติ และพิธีทอดกฐิน เป็นต้น ประเพณีของชาวอีสานมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ประเพณีส่วนใหญ่จะเกิดจากความเชื่อ ค่านิยม และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น ค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ จังหวัดยโสธร เกิดจากการที่คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร เชื่อว่าการจุดบั้งไฟจะทำให้พญาแถนคลบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีไหลเรือไฟ จังหวัดนครพนม เนื่องจากจังหวัดนี้ติดแม่น้ำโขงและใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงมาตลอด จึงอยากขอบคุณพระแม่คงคาประจำลำน้ำโขงที่ได้ให้ความอุดมสมบูรณ์แก่ผู้คนริมฝั่งโขง

รูปแบบการท่องเทียวที่พบน้อยที่สุด คือ การท่องเทียวเชิงธรรมชาติและ การท่องเทียวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งทั้งสองแหล่งท่องเทียวที่ปรากฏในนวนิยายพบจำนวนเท่ากัน การท่องเทียวเชิงธรรมชาติ เป็นการท่องเทียวเพื่อไปยังสถานที่ท่องเทียวในแหล่งธรรมชาติที่มีความสวยงาม อย่างเช่น แหวงบอลคำไซ แม่น้ำโขง และบึงหนองหาร และยังมีสถานที่ท่องเทียวเชิงธรรมชาติที่สัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น คำชะโนด ป่าภูเขาคาย ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสลับซับซ้อน มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีบรรยากาศที่ร่มรื่น สอดคล้องกับ ปาหนัน นุรักษ์ (2556) ศึกษาการ

สร้างวงกลมสี่สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติ โดยมีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นฐานในการประกอบกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้ อาจมีแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศอยู่ในพื้นที่อีกด้วย นอกจากนี้ ยังพบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น สะพานมิตรภาพไทย-ลาว อนุสาวรีย์เสด็จเตี่ย ประตูลี้หรือประตูไชยเวียงจันทน์ และวัดศรีสะเกษ สอดคล้องกับ หยาตพิรุณ สุภกราสกุล (2556) ศึกษาความต้องการการท่องเที่ยวและปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัววรรณกรรมเพียงอย่างเดียว ควรมีการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากสถานที่จริง และอาจทำเป็นแผนที่นำเที่ยวต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวตามความเชื่อของผู้คนในแถบภาคอีสานจากในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ
2. ควรศึกษาการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมศาสนาจากในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). *อะเมซิงกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: บริษัทเซลล์แห่งประเทศไทย.

_____. (2554). *อะเมซิงกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: บริษัทเซลล์แห่งประเทศไทย.

กิ่งแก้ว อัดถากร. (2520). *คติชนวิทยา*. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศกรรมการฝึกหัดครูโรงเรียนพิมพ์คุรุสภา.

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ชมรมศิลปวัฒนธรรมอีสาน. (2567). *การฟ้อนรำพื้นบ้านอีสาน*. สืบค้นจาก <http://www.isan.clubs.chula.ac.th/folkdance/index.php?transaction=skolnakorn01.php>
- เทพพร มั่งธานี. (2556). *ผ้ายันต์: รูปแบบ สัญลักษณ์ และคติความเชื่อในภาคอีสาน*. (ดุขภูนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). *ต้องพิสูจน์!! ศรัทธาแก้วสารพัดนึก วัดลำดวน จ. หนองคาย*. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th>.
- ธงชัย ภูวนาถวิจิตร. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการบนเส้นทางยุทธศาสตร์ R3A (เชียงราย - คุณหมิง). *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 15(3), 43 - 60.
- นาคเกี้ยว มหาโชคโกศทรัพย์ โชคลาภ ความรัก สุดยอดเครื่องราง. (2564). สืบค้นจาก <http://www.thanjaisculpture.com/>
- ปากกานางไม้. (2562). *พิทักษ์กรรมฝังใจ*. สืบค้นจาก <https://www.tunwalai.com>
- ปาหนัน นุรัธชา. (2556). *การสร้างวงกลมล้อมสี่เหลี่ยมศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ*. (ดุขภูนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- พรประภา. (2563). *“วัดลำดวน” มรดกงามครุฑโขงจังหวัดหนองคาย*. สืบค้นจาก <https://travel.trueid.net>.
- ระบบตลาดและเครื่องมือทางการตลาด. (ม.ป.ป.). สืบค้นจาก <https://mwsc.dit.go.th>.
- รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2542). *วรรณกรรมปัจจุบัน* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิภา กงกะนันทน์. (2561). *กำเนิดนวนิยายในประเทศไทยประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- วินัสรินทร์ ศิริผล. (2562). *แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านละคร : กรณีศึกษา ละครโทรทัศน์เรื่อง “บุพเพสันนิวาส”*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการการท่องเที่ยวและบริหารแบบบูรณาการ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์). สืบค้นจาก <https://repository.nida.ac.th/bitstreams>
- ศรัณยา วรากุลวิทย์. (2551). *ปฐมนิเทศอดสายกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- ศิลปวัฒนธรรมอีสาน. (ม.ป.ป.). *การแสดงพื้นบ้าน*. สืบค้นจาก <https://www.lib.ru.ac.th/journal/isan/>

- สุรจิตร ยนต์ตระกูล. (2557). *รูปแบบการจัดงานบุญประเพณีอีสานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยความร่วมมือของชุมชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร (บก.). (2548). ปัจฉิมบท : ความต่อเนื่องแห่งการครุ่นคิดพินิจนึก. ใน *ทางสายใหม่แห่งวรรณกรรมไทย : ทศนะวิจารณ์ต่อนวนิยายยุคแรก* (น. 281-302). กรุงเทพฯ: ชมนาด.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดหนองคาย. (2567). หนองคาย งานประเพณีแห่เทียนพรรษา. สืบค้นจาก <https://nongkhai.prd.go.th/th/content/category/detail/id/1719/iid/308342>.
- หยาดพิรุณ สุรารกรสกุล. (2556). *ความต้องการการท่องเที่ยวและปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์* (รายงานผลการวิจัย). เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- อมรรัตน์ เปี่ยมดนตรี และ ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์. (2558). *การใช้วรรณกรรมขุนช้างขุนแผนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการทางวัฒนธรรม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก <https://mgtsci.stou.ac.th/tourism-impact/>
- อรไท ครุฑโวช, ญัฐิกา ทานนท์, สุภรัตน์ หาญสมบัติ, กุลทิราณี บุญชัย และ วรพจน์ ตรีสุข. (2564). ผลกระทบการท่องเที่ยวจากวัฒนธรรมกระแสนิยมของละครที่ถ่ายทำในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 11(1), 274-287.
- อนัญญา วาริสะอาด. (2565). *วรรณกรรมร่วมสมัย*. นครสวรรค์: สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อภาวดี ทับสิริกข์. (2555). *การพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวญัฮกุร อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- Ampere. (2564). *ประตูลุย หรือปะตูไซ*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/lB0kq>
- LaosTai. (2567). *แขวงบอลิคำไซ*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/3HBhx>
- Thongchotcook. (2566). *รวมคุยเรื่องอาหาร*. สืบค้นจาก <https://b8mart.com/index.php>